

INTERNET ETIKASI VA INTERNETGA QARAMLIKNI OLDINI OLISH

Komilova Zulxumor Xokimovna

Farg'ona davlat universiteti

Anotatsiya: Mazkur maqolada etika va internet etikasi tushunchasi, internet tarmog'idan unumli foydalanish, internetning foydali va zararli tomonlari, axborot jamiyati tushunchasi, internetdan foydalanishning yosh avlod ruhiyatiga ta'siri, shuningdek ko'rsatmalari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: etika, internet etikasi, axborot jamiyati, internet, internet axloqi, mobil aloqa, etiket.

Bugun, texnologiya rivojlangan asrda, hayotingizni Internetsiz tasavvur qilish qiyin. Axir, hamma narsa bor: filmlar, seriallar, kitoblar, o'yinlar, mintaqaviy va jahon yangiliklari. Bu Internetda jamoat mulki bo'lgan narsalarning to'liq ro'yxati emas.

Internetning ijobiy va salbiy tomonlari bor. Internet bizga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Birinchidan, internetning ijobiy ta'sirini ko'rib chiqsak. Dunyoning turli burchaklaridagi do'stlaringiz bilan muloqot qila olishingiz, ma'lumot almashishingiz hozirgi kunda odatiy holga aylangan. Internet ilm olish uchun ham yordam beradi. Hozirgi kunda deyarli hamma, har kuni, ko'proq ma'lumot qidiradi va kunining ko'p qismini internetda o'tkazadi. Hozirgi yoshlar kutubxonalarda ota-onalari kabi vaqt o'tkazishiga hojat yo'q. Bundan tashqari bank sohalari, kommunal to'lovlar, jarimalar to'lash, onlayn bilim olish tizimlari, onlayn ishlash va onlayn savdolar hozirgi kunda odatiy holga aylangan.

Endi internetning kamchiliklarini ko'rib chiqamiz. Birinchidan, Internet - bu qaramlik. Internet foydalanuvchilarning juda ko'p qismi (ayniqsa o'smirlar) o'zini internetsiz tasavvur eta olmaydi. Bunga ijtimoiy tarmoqlar, onlayn o'yinlar va albatta ota onlarning nazoratidan chetda qolganliklari sabab bo'ladi. Ular har doim internetda bo'lishi kerak. Internetdan keragidan ko'p foydalanish va vaqtni behuda sarflash bizning miyamizni sekinlashtiradi. Bu esa internet etikasini buzilishiga olib keladi.

Internet har kuni kundalik hayotda tobora ko'proq rol egallamoqda. Hamma joyda, katta shaharlardan qishloqlargacha. Bu atrofingizdagi dunyo haqida ko'proq ma'lumot olish usullaridan biriga aylanib bormoqda.

Faqat bitta xulosa bor: Internet zarur va juda foydali, asosiysi u bilan do'st bo'lish, undan foydalana bilish va internet etikasiga rioya qilish lozim.

Etika - bu shaxs yoki guruhning kompyuterdan (internetdan) foydalanish paytida qanday xatti-harakatlarni qabul qilishini boshqaradigan axloqiy tamoyillar to'plami xisoblanadi.

Internet etikasi internetdan foydalanish uchun maqbul xatti-harakatni anglatadi. Demak internetdan foydalanish jarayonida boshqalarning huquqlari va mulkini hurmat qilish kerak.

Internet erkin qiymat zonasi emasligini tan olish kerak. Bu shuni anglatadiki, World Wide Web - bu qadriyatlar keng ma'noda ko'rib chiqiladigan joy, shuning uchun kontent va xizmatlarni shakllantirishda ehtiyot bo'lish kerak.

Kompyuter foydalanuvchilari uchun axloqiy qoidalar. Shaxsiy kompyuterdan foydalanishda rioya qilishi kerak bo'lgan ba'zi internet axloq qoidalarini quyidagilar:

1. Boshqa foydalanuvchilarga zarar yetkazish uchun kompyuterlardan foydalanmang.
2. Boshqa ma'lumotlarni o'g'irlash uchun kompyuterdan foydalanmang.
3. Egasining ruxsatisiz fayllarga kirmang.
4. Muallifning ruxsatisiz mualliflik huquqi bilan himoyalangan dasturiy ta'minotga mualliflik qilmang.
5. Har doim mualliflik huquqi qonunlari va siyosatlarini hurmat qiling
6. Boshqalardan ham xuddi shunday narsani kutganingizdek, boshqalarning shaxsiy hayotini hurmat qiling.
7. Boshqa foydalanuvchining kompyuter resurslaridan ularning ruxsatisiz foydalanmang.
8. Internetdan axloqiy va to'g'ri foydalaning.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Komilova, Z. X., & Nazirjonova, F. S. (2020). The value and role of interactive methods in the development of information technology in primary school pupil. *Academicia An International Multidisciplinary Research Journal (Double Blind Refereed & Reviewed International Journal)*. ISSN, 2249-7137.
2. Komilova, Z. K., & Nazirjonova, F. S. (2021). The role of new information technologies in education. *Экономика и социум*, (4-1), 167-170.
3. Xokimovna, K. Z. (2022). Savodxonlikni Oshirish Jarayonida Aktdan Foydalanish. *Miasto Przyszłości*, 30, 88-90.
4. Zulxumor Xokimovna Komilova. Veb Sahifalar Yaratishning Dasturiy Ta'minoti. 2023/1/27. *Miasto Przyszłości* Vol. 31 (2023). 326-329
5. Z.X.Komilova, D.B.Botirov. Informatika va axborot texnologiya fanini o'qitishda bulutli texnologiyalaridan foydalanish metodikasi. Ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayoni va o'quv sifatini takomillashtirish muammolari
6. Ibragimovna Y. G., Xokimovna K. Z. Informatika fanini o'qitish jarayonida Mobil texnologiyalardan foydalanish // *Miasto Przyszłości*. – 2022. – T. 29. – C. 385-387.
7. Yuldasheva, G. I., & Shermatova, K. M. (2021). The use of adaptive technologies in the educational process. *Экономика и социум*, (4-1), 466-468.
8. Shermatova, G. Y. H. (2022). Aniq fanlarni o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanish. *Scientific progress*, 3(1), 372-376.
9. Yuldasheva, G., & Shermatova, H. (2022). Ta'limda innovatsion texnologiyalarning qo'llanilish istiqbollari. *Science and innovation*, 1(B8), 5-9.

10. Shermatova, Z., & Shermatova, H. (2022). The role of electronic educational manuals in the field of ICT. *Интернаука*, 4(1), 46-47.

11. Якубов, М. С., & Аскарова, Ш. М. (2022). Особенности ИСПОЛЬЗОВАНИЯ Информационных Ресурсов Интернета. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 4, 10-16.

12. Sidikjonovna, I. D., & O'Rinboyevich, T. F. (2022). Bo'lajak O'qituvchilarga Fanlarni O'qitishda Elektron Darsliklardan Foydalanish O'rni Va Ahamiyati. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(13), 34-38.

13. KZ Xokimovna .WEB 1.0, WEB 2.0, WEB 3.0 TEXNOLOGIYALARI RIVOJLANISHINING QISQACHA TARIXI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 2023/2/17. №2. 196-200.

14. Z.X. Komilova. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINING HOZIRGI JAMIYATDAGI O'RNI VA AHAMIYATI. TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR. Buxoro davlat universiteti. 2023/2. №2. 234-237.